

TANTÁRGYI TEMATIKA
Fordításelmélet I.: az irodalmi fordítás ea.

Tárgyfelelős: Prof. Dr. Kappanyos András	
Javasolt félév: ős	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja (a/gy/k/b): kollokvium (A teljesítés követelményeit lásd alább a <i>Félévközi számonkérés módja és értékelése</i> pontnál.)
Kreditpont: 6	
Tantárgyi egység feladata és célja: Az Irodalomtudományi Doktori Iskola kulturális fordítástudományi programjában az első négy félévet végigkíséri a Fordításelmélet tantárgycsoport. Az első félév bevezető részében az előadások a kultúra fogalmával, nyelv és kultúra kapcsolatával, a fordítás nyelvtudományi és kultúrátudományi megközelítésének különbségével foglalkoznak. A következő szakaszban a kurzus azokat az alapkérdéseket tekinti át, amelyek nélkülözhetetlenek a specifikus fordítástudományi vizsgálatokhoz, kritikai elemzésekhez. A hallgatók bevezetést kapnak az irodalmi fordításelméleti és komparatív módszertani kereteibe, illetve megismerik az irodalmi fordítás elméleti megragadására tett klasszikus kísérleteket (Anton Popovič, James S. Holmes). A kurzus áttekinti a fordítás mentális folyamatának legfontosabb modelljeit, továbbá a fordítás mint mentális és társadalmi-kulturális tevékenység viszonyát és összefüggését az értelmezéssel, az adaptációval és a memetikával. Külön előadás tér ki a magyar fordításhagyomány szemléleti és módszertani specifikumaira. Az elméleti tárgyalást gyakorlati, elemző órák egészítik ki.	
Tantárgyi egység tematikus leírása 14 heti bontásban: 1. Bevezetés 2. A fordítás helye a kultúrában 3. Nyelvészeti és kulturális fordításelmélet 4. Az irodalmi fordítás specifikuma 5. Lehetséges-e általános műfordítás-elmélet? 6. A fordítás mint mentális folyamat 7. Mentális modellezés a fordításban 8. Fordítás és értelmezés 9. Fordítás és memetika 10. Fordítás és adaptáció 11. A magyar fordításhagyomány sajátosságai 12. Fordításelméleti gyakorlatok 13. Fordításelméleti gyakorlatok 14. Összegzés	
Félévközi számonkérés módja és értékelése (prezentáció, zárthelyi dolgozat, szemináriumi dolgozat beadása stb.): A félévközi számonkérés módját és értékelését a félév kezdetekor a tantárgyi egység oktatója határozza meg.	
Gyakorlati jegy/kollokvium teljesítésének módja és értékelése (félévközi teljesítmény aránya a beszámításnál, pontthátrók stb.): K A kód jelentése: A = a tantárgy aláírással zárul, amelyben kétfokozatú az értékelés (nem megfelelt, megfelelt). A hallgató legfeljebb az óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás nem szerzhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támogatott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. K = a tantárgy kollokviummal zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). Az előadások óraszámának legalább 60%-án kötelező a hallgató részvétele, amit jelenléti ívre vezetett aláírásával igazol. Az ennél többet mulasztó hallgató nem kaphat aláírást és nem vizsgázhat. Az előadáshoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), legfeljebb akkora számban, mint a tantárgyi egység kreditpontszáma. Amennyiben az előadáshoz zárthelyi dolgozat(ok) társul(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetésekor a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a kollokviumon is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze. SZ = a tantárgy gyakorlati jeggyel zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). A hallgató legfeljebb a szemináriumi óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás és a gyakorlati jegy nem szerzhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támogatott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. A szemináriumhoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetésekor a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a beadott szemináriumi dolgozatában is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.	

Kötelező irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

2. A fordítás helye a kultúrában

CSORDÁS Gábor, „Bábel jele, avagy vágy és szorongás a (b)irodalomban”, in *A műfordítás elveiről: Magyar fordításelméleti szöveggyűjtemény*, szerk. JÓZAN Ildikó, 430–443 (Budapest: Balassi Kiadó, 2008)

3. Nyelvészeti és kulturális fordításelmélet

KAPPANYOS András, *Bajuszbögre, lefordítatlan: műfordítás, adaptáció, kulturális transzfer* (Budapest, Balassi Kiadó, 2015), 24–34.

KAPPANYOS András, *Túl a sövényen* (Budapest, ELKH Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2021), 31–42.

4. Az irodalmi fordítás specifikuma

SOMLYÓ György, „Két szó között”, in SOMLYÓ György, *Két szó között – A költészet évadai 4.* 16–59 (Budapest: Magvető Kiadó, 1975), illetve *A műfordítás ma*, szerk. BART István és RÁKOS Sándor, 102–146 (Budapest: Gondolat Kiadó, 1981)

5. Lehetséges-e általános műfordítás-elmélet?

KAPPANYOS, *Bajuszbögre...* 34–47.

Anton POPOVIČ, *A műfordítás elmélete: A szöveg és az irodalmi meta- kommunikáció szempontjai* (Bratislava–Budapest: Madách–Gondolat Kiadó, 1980), 32–56.

6. A fordítás mint mentális folyamat

KAPPANYOS, *Bajuszbögre...* 49–61.

Brian MOSSOP, „An Alternative to »Deverbalization«”, 2003,

<http://www.yorku.ca/brmossop/Deverbalization.htm>

7. Mentális modellezés a fordításban

KAPPANYOS, *Bajuszbögre...* 61–83.

RADÓ György, „Rendszeres fordítástudomány” in *A műfordítás ma* 216–236, szerk. BART István–RÁKOS Sándor (Budapest: Gondolat Kiadó, 1981)

8. Fordítás és értelmezés

KAPPANYOS, *Bajuszbögre...* 283–294.

Walter BENJAMIN, „A műfordító feladata” in Walter BENJAMIN, *Angelus novus* 69–86, ford.

TANDORI Dezső (Budapest: Magyar Helikon Kiadó, 1980)

9. Fordítás és memetika

KAPPANYOS, *Bajuszbögre...* 294–301.

Richard DAWKINS, „Bevezetés” in Susan BLACKMORE, *A mémgépezet* 9–22, ford. GREGUSS Ferenc (Budapest: Magyar Könyvklub, 2001)

10. Fordítás és adaptáció

KAPPANYOS, *Bajuszbögre...* 301–311.

Roman JAKOBSON, „Fordítás és nyelvészet” in Roman JAKOBSON, *Hang–jel–vers*, ford.

munkaközösség, 372–382 (Budapest: Gondolat Kiadó, 1969)

11. A magyar fordításhagyomány sajátosságai

RÁBA György, „Bevezető” in *A szép hűtlenek: Babits, Kosztolányi, Tóth Árpád versfordításai* 5–13 (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1969)

Alapvető szöveggyűjtemények:

BART István és RÁKOS Sándor szerk., *A műfordítás ma* (Budapest: Gondolat, 1981)

BART István és KLAUDY Kinga szerk., *A fordítás tudománya* (Budapest, Tankönyvkiadó, 1986)

JÓZAN Ildikó szerk., *A műfordítás elveiről: Magyar fordításelméleti szöveggyűjtemény* (Budapest: Balassi Kiadó, 2008)

JÓZAN Ildikó, JENEY Éva és HAJDU Péter szerk., *Kettős megvilágítás: Fordításelméleti írások Szent Jeromostól a 20. század végéig* (Budapest: Balassi Kiadó, 2007)